

Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter i utredningsverksamheten

1. SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har granskat Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter i utredningsverksamheten. Granskningen har omfattat två utredningsärenden och tre olika it-stöd för behandling av uppgifter i utredningsverksamheten.

Nämnden bedömer att den granskade behandlingen i utredningsverksamheten är förenlig med polisdatalagens krav när det gäller särskild upplysning om misstanke och sökbegränsning. De känsliga personuppgifter som granskats bedömer nämnden vara absolut nödvändiga för syftet med behandlingen och därmed lagenliga i det avseendet.

Nämnden konstaterar att personuppgifter i en klar majoritet av Säkerhetspolisens utredningsärenden också behandlas för underrättelseändamål. Av den anledningen blir bestämmelserna i polisdatalagen om hur länge uppgifter i ärenden om utredning eller beivrande av brott får behandlas i den brottsbekämpande verksamheten i praktiken sällan tillämpliga i Säkerhetspolisens utredningsverksamhet.

I de få fall där personuppgifter i utredningsärenden inte behandlas för underrättelseändamål, förutsätter nämnden att Säkerhetspolisen åtgärdar de uppmärksammade bristerna avseende tillgången till uppgifterna och inför rutiner så att de kan avställas från den brottsbekämpande verksamheten i enlighet med bestämmelserna i polisdatalagen.

Innehåll

1. SAMMANFATTNING.....	1
2. BAKGRUND	3
2.1. Inledning	3
2.2. Rättsliga utgångspunkter.....	3
3. UTREDNINGEN	4
3.1. Genomförande.....	4
3.2. Nämndens iakttagelser	4
3.3. Säkerhetspolisens svar	5
4. NÄMNDENS BEDÖMNING	6
4.1. Särskild upplysning om misstanke, sökbegränsning och känsliga personuppgifter	6
4.2. Bevarande av personuppgifter	7
5. BESLUT	8

2. BAKGRUND

2.1. Inledning

Tyngdpunkten i Säkerhetspolisens arbete ligger på att förebygga och förhindra brott, dvs. på underrättelseverksamhet. Till skillnad från vad som gäller för Polismyndigheten utgör Säkerhetspolisens brottsutredande verksamhet endast en begränsad del av myndighetens arbete. Vid misstanke om vissa brott ska emellertid brottsutredningen alltid skötas av Säkerhetspolisen. Det gäller bl.a. spioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift, olovlig underrättelseverksamhet och vissa tryckfrihets- och yttrandefrihetsbrott.

Nämndens tillsyn över Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling har hittills framför allt inriktats mot behandling inom ramen för underrättelseverksamheten. För att nämndens tillsyn ska bli så heltäckande som möjligt beslutade nämnden därför den 12 september 2018 att granska Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter i utredningsverksamheten.

2.2. Rättsliga utgångspunkter

Personuppgifter får behandlas i Säkerhetspolisens brottsbekämpande verksamhet om det behövs för att utreda eller beivra brott som ligger inom Säkerhetspolisens primära verksamhetsområde¹ eller, efter särskilt beslut, annat brott (6 kap. 1 § 2 polisdatalagen, PDL²). Hit hör bl.a. det biträde som Säkerhetspolisen ger åklagare i förundersökningar, inkluderande hanteringen av hemliga tvångsmedel. Även spaning under förundersökning omfattas, liksom användning av överskottsinformation för att utreda brott.³

Så kallade känsliga personuppgifter får bara behandlas om det är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen (6 kap. 4 § 4 och 2 kap. 10 § PDL). Om uppgifter som har gjorts tillgängliga för fler än ett fåtal personer (gemensamt tillgängliga, 6 kap. 8 § PDL) direkt kan hänföras till en person som inte är misstänkt för brott eller för att ha utövat eller komma att utöva viss brottslig verksamhet, ska det genom en särskild upplysning eller på något annat sätt framgå att personen inte är misstänkt (6 kap. 10 § första stycket PDL).

Personuppgifter får inte behandlas under längre tid än vad som behövs för ändamålet med behandlingen (6 kap. 6 § första stycket PDL). För personuppgifter i ärenden om utredning eller beivrande av brott, som har gjorts

---

¹ Brottsområde som ligger inom Säkerhetspolisens primära verksamhetsområde är brott mot rikets säkerhet, terroristbrott och vissa tryckfrihets- och yttrandefrihetsbrott.

² Den 1 januari 2019 upphävdes PDL i samband med att lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område trädde i kraft. Enligt en övergångsbestämmelse till den lagen gäller dock PDL fortfarande för Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter i frågor som rör nationell säkerhet.

³ Prop. 2009/10:85 s. 363.

gemensamt tillgängliga, finns det tidsgränser för hur länge sådana uppgifter som längst får bevaras i den brottsbekämpande verksamheten. Avskrivs en brottsanmälan på grund av att den påstådda gärningen inte utgör brott, får personuppgifterna i anmälan inte längre behandlas (6 kap. 13 § och 3 kap. 10 § första meningen PDL). Om en brottsanmälan i annat fall inte har lett till förundersökning eller annan motsvarande utredning, får personuppgifterna inte behandlas när åtal inte längre får väckas för brottet (6 kap. 13 § och 3 kap. 10 § andra meningen PDL). Har det inletts en förundersökning får uppgifterna inte behandlas när det har förflutit fem år efter utgången av det kalenderår då domen eller det beslut som meddelades med anledning av talan vann laga kraft, eller då åklagarens eller förundersökningsledarens beslut att lägga ned förundersökningen meddelades (6 kap. 13 § och 3 kap. 11 § PDL).

Om en förundersökning mot en person har lagts ned, om åtal har lagts ned eller om frikännande dom, som har vunnit laga kraft, har meddelats, får personen inte vara sökbar som misstänkt (6 kap. 13 § och 3 kap. 13 § PDL).

3. UTREDNINGEN

3.1. Genomförande

Nämnden har inledningsvis inhämtat information från Säkerhetspolisen om den personuppgiftsbehandling som utförs i utredningsverksamheten, bl.a. i vilka it-stöd behandling utförs. Därefter har nämnden vid en inspektion granskat behandlingen av personuppgifter i två utredningar. Granskningen har omfattat Säkerhetspolisens dokument- och ärendehanteringssystem (Systemet), it-systemet Durtvå och en mappstruktur. Därutöver har viss granskning genomförts i underrättsystemet centralregistret (CR). I mappstrukturen gjordes sökningar på sökbegrepp i form av ord som kan avslöja känsliga personuppgifter om religiös övertygelse, sexuell läggning, etnicitet och hälsa.

3.2. Nämndens iakttagelser

Vid granskningen iaktogs bl.a. följande. Brottsutredningar vid Säkerhetspolisen behandlas i Systemet. Därutöver kan behandling av personuppgifter även utföras i Durtvå respektive i mappstrukturer beroende på typ av utredning och behov av kompletterande it-stöd. I den ena av de granskade utredningarna utfördes behandling i Systemet och i Durtvå, medan det i den andra utfördes behandling i Systemet och i en mappstruktur. I Durtvå framgick tydligt vilken roll respektive person hade, t.ex. misstänkt, målsägande, uppgiftslämnare eller anmälare. I Systemet och mappstrukturen framgick de inblandade aktörernas roller av enskilda dokument och av sammanhanget. Känsliga personuppgifter förekom i båda utredningarna. I de två utredningar som granskades hade vissa uppgifter också registrerats i CR.

Efter inspektionen har Säkerhetspolisen på nämndens begäran besvarat frågor rörande särskild upplysning om misstanke, sökbegränsning, känsliga personuppgifter och bevarande av uppgifter i utredningsverksamheten. En sammanfattning av Säkerhetspolisens svar återges i avsnitt 3.3.

3.3. Säkerhetspolisens svar

Särskild upplysning om misstanke och sökbegränsning

För det fall en förundersökning eller ett åtal läggs ned sker återkoppling från åklagare genom ett skriftligt beslut. Om en domstol meddelar en frikännande dom sker återkoppling genom att personal vid Säkerhetspolisen bevakar handläggningen av målet vid domstolen. I dessa fall sker återkoppling även från åklagare. I Systemet diarieförs informationen om nedlagd förundersökning, nedlagt åtal eller frikännande dom i det aktuella ärendet. Därigenom framgår uppgiften om ändrad misstankestatus i ärendet. Vid nedlagd förundersökning ändras statusen i Durtvå genom att beslut om att avsluta misstanken förs in avseende den aktuella personen. För det fall åtal läggs ned eller domstol meddelar en frikännande dom ändras den aktuella misstanken på så sätt att det framgår att åtalet har lagts ned eller att frikännande dom har meddelats. I de fåtal utredningar personuppgifter behandlas i mappstrukturer förs uppgift om beslut från åklagare eller meddelad dom in i loggen i ärendet.

I Systemet och i mappstrukturer är det inte möjligt att söka utifrån parametern misstänkt. I Durtvå är en person inte sökbar som misstänkt när misstanken avslutats.

Bevarande av personuppgifter

Om en brottsanmälan avskrivs avslutas ärendet i Systemet, om inte uppgifterna behövs för underrättelseändamål. I sådant fall avslutas ärendet när registreringen av uppgifterna i CR är genomförd. I Durtvå respektive i mappstrukturer behandlas personuppgifter först sedan förundersökning har inletts. I de fall där förundersökning inleds görs i Durtvå en automatisk avställning av personuppgifter fem år efter det att förundersökningen har avslutats eller slutredovisats till åklagare. Avställningen innebär att ärendet inte längre är tillgängligt annat än för personer med arkivariebehörighet. I mappstrukturer gallrar ansvarig handläggare uppgifterna när ärendet har avslutats.

Från en klar majoritet av utredningsärenden i Systemet registreras uppgifter även i CR. En förutsättning för en sådan registrering är att uppgifterna behövs för underrättelseändamål. Även från ärenden där förundersökning inte inleds registreras uppgifter i CR, om uppgifterna behövs för sådant ändamål. När uppgifter från ett utredningsärende registreras i CR behandlas samtliga uppgifter i utredningsärendet i Systemet, inklusive sådana som inte registrerats i CR, för

underrättelseändamål. Anledningen till det är att samtliga uppgifter i utredningsärendet behövs för att användare som tar del av den sammanfattande informationen i CR ska kunna försäkra sig om att uppgifterna inte har förvanskats, missförstått eller för att få en bättre bild av sammanhanget. Om uppgifter från ett utredningsärende har registrerats i CR kan användare med behörighet till CR, genom en länk, ta del av handlingarna varifrån uppgifterna kommer. För pågående utredningsärenden är det emellertid endast de som har behörighet till ärendet i Systemet som kan ta del av handlingarna genom länken. Avseende avslutade ärenden i Systemet kan användare med behörighet till CR ta del av hela ärendet om det finns en handling i ärendet som innehåller uppgifter som registrerats i CR. I en ny version av CR ges, när ärendet avslutats, behörighet endast till den handling varifrån uppgifterna är hämtade. Tillgång till samtliga uppgifter i ärendet ges till de användare som har behov av dem. Ärenden i Systemet varifrån uppgifter har registrerats i CR avställs i Systemet i samband med att uppgifterna gallras i CR. Avställningen i Systemet kan bara ske på ärendenivå.

När det gäller det fåtal ärenden i Systemet där uppgifter inte alls registreras i CR har Säkerhetspolisen uppmärksammat att de användare som hade behörighet till ärendet när det var pågående, fortsätter att ha det även efter det att ärendet har fått status ”arkiverat”. I praktiken utförs således inte någon avställning i dessa fall. Säkerhetspolisen arbetar därför med att ta fram en rutin där alla behörigheter manuellt tas bort för samtliga användare förutom för arkivarie- och huvudregistratorfunktionerna i avslutade utredningsärenden där uppgifter inte registrerats i CR.

4. NÄMNDENS BEDÖMNING

4.1. Särskild upplysning om misstanke, sökbegränsning och känsliga personuppgifter

Nämnden har inte funnit något fall där uppgifter borde ha försetts med en sådan särskild upplysning som krävs enligt 6 kap. 10 § första stycket polisdatalagen. Det finns rutiner för att hålla informationen om brottsmisstankar uppdaterad. I Systemet och i mappstrukturer saknas möjlighet att söka på personer efter parametern misstänkt. I Durtvå är en person inte sökbar som misstänkt efter det att förundersökningen avslutats, åtalet mot personen lagts ned eller frikännande dom fått laga kraft. Nämnden bedömer att den granskade behandlingen i utredningsverksamheten därmed lever upp till polisdatalagens krav avseende särskild upplysning om misstanke och sökbegränsning.

Nämnden bedömer även, efter ett förtydligande från Säkerhetspolisen, att den behandling av känsliga personuppgifter som iakttagits vid granskningen är lagenlig.

4.2. Bevarande av personuppgifter

För personuppgifter i ärenden om utredning eller beivrande av brott finns det i 3 kap. 10 och 11 §§ polisdatalagen tidsgränser för hur länge sådana uppgifter som längst får bevaras i den brottsbekämpande verksamheten. I förarbetena till polisdatalagen anges att när de angivna tidsfristerna har löpt ut, får uppgifter i en förundersökning behandlas endast om uppgiften behövs för något nytt enligt lagen tillåtet konkret ändamål, t.ex. i en undersökning av viss brottslig verksamhet eller om det finns särskilda föreskrifter som tillåter fortsatt behandling.⁴ Om en uppgift från en brottsutredning behandlas för ett annat ändamål, t.ex. i ett underrättelseprojekt, bör uppgifterna i det sammanhanget gallras enligt de gallringsbestämmelser som gäller för sådan behandling.⁵

Säkerhetspolisen behandlar inte personuppgifter i Durtvå respektive mappstrukturer förrän förundersökning har inletts. Vad gäller avställning av uppgifter avseende dessa it-stöd är det alltså endast bestämmelserna i 3 kap. 11 § polisdatalagen som aktualiseras. I Durtvå görs en automatisk avställning av personuppgifter fem år efter det att förundersökningen har avslutats eller slutredovisats till åklagare. För behandling i mappstruktur har Säkerhetspolisen rutinen att handläggaren raderar uppgifterna när ärendet är avslutat. Avseende dessa it-stöd bedömer nämnden därför att avställning av uppgifter utförs i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 11 § polisdatalagen.

Förutom i Durtvå och mappstrukturer behandlas samtliga Säkerhetspolisens utredningar också i Systemet. I Systemet behandlas personuppgifter för flera olika syften, däribland för att diarieföra och elektroniskt lagra allmänna handlingar. Systemet används både i utrednings- och underrättelseverksamheten, dvs. i den brottsbekämpande verksamheten, och i den administrativa verksamheten. Hanteringen utgår från ärenden och handlingar snarare än enskilda uppgifter.

Säkerhetspolisen har uppgett att från en klar majoritet av utredningsärendena i Systemet registreras uppgifter även i CR och att samtliga uppgifter i dessa ärenden i Systemet därmed behandlas för underrättelseändamål. Som framgår av ovan angivna förarbetsuttalanden bör uppgifterna i det sammanhanget, dvs. i underrättelseverksamheten, gallras enligt de gallringsbestämmelser som gäller för sådan behandling. För Säkerhetspolisens del gäller att personuppgifter i underrättelseverksamheten, som inte behandlas i en uppgiftssamling för bearbetning och analys, som huvudregel får behandlas som längst tio år efter senaste registrering avseende personen (6 kap. 12 § första stycket PDL). Det

---

⁴ Prop. 2009/10:85 s. 221. I polisdataförordningen (2010:1155) finns preciserade bestämmelser om bevarande av vissa kategorier av uppgifter i avslutade brottsutredningar, se prop. 2009/10:85 s. 226 och 227.

⁵ Prop. 2009/10:85 s. 223.

innebär att i praktiken kommer behandlingen av uppgifterna i en majoritet av utredningsärendena i Systemet fortgå under betydligt längre tid än de frister som anges i 3 kap. 10 och 11 §§ polisdatalagen. De lagstadgade utgångspunkterna för bevarande i 3 kap. polisdatalagen kommer därför med en sådan ordning endast undantagsvis att bli tillämpliga i Säkerhetspolisens utredningsverksamhet.

Enligt nämnden kan det sätt på vilket Systemet används vara svårt att förena med de krav på personuppgiftsbehandling som ställs i polisdatalagen. Vidare skulle det, ur ett integritetsperspektiv, kunna ifrågasättas om det är förenligt med grundläggande dataskyddsprinciper om bl.a. lagringsminimering att samtliga uppgifter från avslutade utredningar fortsätter att behandlas när de angivna tidsfristerna löpt ut. I de utredningar som varit föremål för nämndens granskning har emellertid inte någon sådan tidsgräns som anges i de nu aktuella paragraferna i 3 kap. polisdatalagen ännu löpt ut. Vad som framkommit om behandlingen av uppgifter från utredningsärenden för underrättelseändamål ger därför inte anledning till något uttalande från nämndens sida i detta sammanhang.

Avseende de få utredningsärenden där behandlingen inte också utförs för underrättelseändamål blir bestämmelserna i 3 kap. 10 och 11 §§ polisdatalagen tillämpliga. Säkerhetspolisen har uppgett att någon faktisk avställning i Systemet inte utförts i dessa fall. Nämnden förutsätter att Säkerhetspolisen snarast åtgärdar bristen och inför rutiner så att uppgifterna i sådana fall kan avställas i enlighet med de nämnda bestämmelserna i polisdatalagen.

5. BESLUT

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Barbro Thorblad, Cecilia Dalman Eek, Linnéa Darell, Berit Jóhannesson, Zayera Khan, Christina Linderholm, Ewa Samuelsson, Mats Sander och Jonas Åkerlund (enhälligt).

Föredragande: Lisa Klasson

Expedition till:

Säkerhetspolisen, Rättsenheten (Dnr 2018-19398)

Kopia för kännedom till:

Datainspektionen